

STRUKTURA WYBRANYCH EUROPEJSKICH ORGANIZACJI SKAUTOWYCH

phm. Izabela Sobecka

W kontekście rozważań nad strukturą Związku Harcerstwa Polskiego, pochylenie się nad strukturą organizacji skautowych Europy Zachodniej może wydawać się dość zaskakujące.

Powodem, dla którego zdecydowaliśmy się jednak zająć się tym zagadnieniem była możliwość wyjścia poza znany nam schemat i spojrzenie na naszą związkową strukturę z nieco innej perspektywy.

Czy struktura powinna być powiązana z podziałem administracyjnym kraju? Ile osób i w jaki sposób powinno zarządzać danym szczeblem struktury? Czy niższe poziomy struktury powinny być całkowicie niezależne w zakresie administracyjnym, majątkowym i kontrolnym czy też powinny się skupić wyłącznie na zapewnianiu programu dla dzieci i młodzieży? Jak powinno wyglądać wsparcie jednostek wyższego rzędu dla lokalnych społeczności skautowych? Poniższy referat prezentuje rozwiązania powyższych kwestii przyjęte przez największe organizacje skautowe działające na terenie Czech, Wielkiej Brytanii, Włoch i Francji.

Dokumentami źródłowymi do sporządzenia niniejszego referatu były statuty wymienionych organizacji oraz informacje zamieszczane na ich oficjalnych stronach.

W ramach opracowania, skupiłam się na szczeblach i organach statutowych niższych od centralnego, aby pokazać zadania i zależności występujące na poziomie struktur mniej czy bardziej lokalnych, a nie krajowych.

Junák – český skaut, z. s. (dalej jako: „Junák”)

Zgodnie ze statutem czeskiego Junáka (art. 31), strukturę organizacyjną tworzą:

- a) Junák (stowarzyszenie główne),
- b) wyższe jednostki organizacyjne (VOJ),
- c) podstawowa jednostka organizacyjna (BOU) oraz
- d) specjalne jednostki organizacyjne (ZvOJ).

W tym miejscu należy wskazać, że specjalne jednostki organizacyjne (ZvOJ) strukturalnie są równorzędne z podstawowymi jednostkami organizacyjnymi (BOU). Jednakże specjalne jednostki organizacyjne wykonują zadania szczególne zgodnie ze swoim własnym, odrębnym statutem. Statut specjalnej jednostki organizacyjnej określa jej nazwę i zadania oraz inne szczegóły, w szczególności jakie organy zarządzają specjalną jednostką organizacyjną, sposób ich ustanawiania, zakres i uprawnienia (art. 37). Do tego rodzaju specjalnych jednostek zalicza się m.in. czeski ruch wodniacki.

Junák jest zarządzany przez organy centralne, których sposób tworzenia, skład, zakres i uprawnienia określa statut (art. 32).

Jednostki organizacyjne wymienione w art. 31 lit b) do d) (zwane dalej jednostkami organizacyjnymi) są stowarzyszeniami zależnymi w rozumieniu § 228 Czeskiego Kodeksu Cywilnego i posiadają osobowość prawną osobowość wywodzącą się z osobowości prawnej głównego stowarzyszenia, jakim jest Junák. Charakter prawny jednostki organizacyjnej jako stowarzyszenia zależnego i związek z Junákem jako stowarzyszeniem głównym nie może zostać zmieniony (art. 33).

Wyższe jednostki organizacyjne są nadrzędne w stosunku do pozostałych jednostek organizacyjnych, z reguły w ramach terytorialnej organizacji administracyjnej. VOJ wypełniają zadania wynikające z misji Junáka, w szczególności wspierają podległe im jednostki organizacyjne (art. 35).

Najmniejszą jednostką w czeskiej strukturze są oddziały (oddíly), złożone z zastępów (družin). Kilka oddziałów razem tworzy ośrodek skautowy. Zadaniem ośrodka jest podstawowa obsługa jednostek oraz koordynacja działalności skautowej i zapewnienie obsługi w taki sposób, aby jednostki mogły w jak największym stopniu poświęcić się działalności edukacyjnej. Jak wskazano wyżej, ośrodek posiada osobowość prawną, może zatem posiadać majątek i nawiązywać różnorodne stosunki prawne. Ośrodek musi posiadać co najmniej trzy oddziały i zazwyczaj liczy 50–200 członków.

Jednostkami organizacyjnymi zarządzają następujące organy:

a) Sněm („Zgromadzenie”) – najwyższy organ jednostki organizacyjnej; zgromadzenie może decydować we wszystkich sprawach jednostek organizacyjnych nieuregulowanych regulaminem przyjętym przez władze centralne lub władze nadrzędnej jednostki organizacyjnej.

b) Radę, która jest najwyższym organem jednostki organizacyjnej w okresie pomiędzy Zgromadzeniami i może decydować o wszystkich sprawach jednostki organizacyjnej nieuregulowanych regulaminami wydanymi przez władze centralne, władze nadrzędnej jednostki organizacyjnej lub uchwałą zgromadzenia jednostki organizacyjnej.

c) Vedoucí střediska („Kierownik ośrodka”) albo předseda rady vyšší organizační („przewodniczący rady wyższej jednostki organizacyjnej”, zwany dalej kierownikiem jednostki organizacyjnej) i jego zastępca.

d) Inne organy określone w regulaminie.

Jeżeli regulamin nie stanowi inaczej, organy jednostki organizacyjnej wybierane są przez jej zgromadzenie. Sposób tworzenia, zakres i uprawnienia organów jednostek organizacyjnych dalej przewiduje prawo wewnętrzne.

Podsumowując powyższe, zauważyć należy, że struktura czeskiej organizacji skautowej Junák jest dość podobna do struktury ZHP. Analogicznie jak w naszej Organizacji, najwyższą władzą w Junáku jest Zgromadzenie, w trakcie którego wybierana jest Rada oraz „Kierownicy”, którzy mają za zadanie kierowanie jednostką w okresie pomiędzy Zgromadzeniami. Struktura czeska jest również mocno powiązana z podziałem administracyjnym kraju.

Odmienne jednak do Statutu ZHP, czeski Statut nie wymienia szczegółowo w swojej treści zadań i kompetencji poszczególnych organów (na poziomie niższym od centralnego).

Wszystkie te kwestie regulują osobne dokumenty (czy raczej należałoby stwierdzić „prawo wewnętrzne”, co jest pojęciem dużo szerszym, gdyż zgodnie z art. 50 „Prawo wewnętrzne stanowi zbiór pisanych i niepisanych zasad, zwyczajów, interpretacji, którymi kierują się Junák oraz jego jednostki, organy i członkowie”). Struktura czeska nie przewiduje ponadto potrzeby powoływania komisji rewizyjnych na poziomie BOU oraz VOJ; komisja rewizyjna jest wskazana jedynie jako organ centralny. Z drugiej strony jednak, wskazane jednostki są obowiązane zapewnić w ramach swoich struktur „system kontroli wewnętrznej” (art. 46a). W czeskiej organizacji nie ma sądów; analogiczny organ (również funkcjonujący jedynie na poziomie centralnym) można określić jako „Radę arbitrażowo-pojednawczą”.

The Scout Association

Struktura tej organizacji prezentuje się w następujący sposób: sekcja (section – odpowiednik naszej drużyny), grupa (Group), okręg (District), hrabstwo (County), region (region), kraj (country), Wielka

Brytania (UK). Każdy poziom struktury jest odpowiedzialny za wspieranie programu na mniejszym obszarze, przy czym Okręgi odpowiadają za Grupy, Hrabstwa za Okręgi i tak dalej.

Istnieją pewne wyjątki od ogólnej struktury:

- w Szkocji strukturę stanowią: Grupa → Okręg → Region Szkocji → Kraj → Wielka Brytania (Szkocja posiada zatem własny region, jednak w ramach tej struktury nie zostały wyodrębnione Hrabstwa);
- w Irlandii Północnej nie ma Regionów;
- istnieje wiele Hrabstw składających się bezpośrednio z Grup, tj. nie ma w nich Okręgów.

Skauting w Wielkiej Brytanii zorganizowany jest w ramach Scout Groups, Scout Districts, Scout Counties and Country Headquarters. Zadaniem wymienionych jednostek jest zapewnianie: wsparcia, kanałów komunikacji między jednostkami, możliwości młodym i dorosłym podejmowania decyzji i brania odpowiedzialności, a także zapewnianie jednostek funkcjonalnych, dzięki którym można najlepiej realizować program dla młodzieży (4.1.1.1.)

Scout Group musi mieć co najmniej jedną jednostkę Squirrel Drey, Beaver Colony, Cub Pack lub Scout Troop (są to grupy przeznaczone dla dzieci i młodzieży między 4 a 14 rokiem życia). Scout Group może mieć więcej niż jedną jednostkę w ramach określonych wyżej sekcji (4.1.1.2.).

Scout Group kieruje Group Scout Leader a zarządza nią Group Trustee Board („Rada Powiernicza Grupy”). Są oni odpowiedzialni przed Radą Skautową Grupy (Group Scout Council) za prawidłowe funkcjonowanie Grupy.

Group Scout Leader jest wspomagany i wspierany przez dorosłych powołanych w ramach danej Grupy w dostarczaniu wysokiej jakości programu dla młodych ludzi zrzeszonych w Grupie.

Rada Skautowa Grupy zbiera się co najmniej raz w roku, zwykle na Dorocznym Walnym Zgromadzeniu. W skład Rady wchodzi wszyscy pełnoletni Członkowie Grupy oraz rodzice dzieci.

Rada Powiernicza czuwa nad dobrym zarządzaniem organizacją, zajmuje się oceną i łagodzeniem ryzyka, nadzorem nad utrzymywaniem w dobrym stanie technicznym budynków i sprzętu zarządzanych przez Grupę oraz przestrzeganiem przez wszystkich wymogów prawnych oraz dokumentu Policy, Organisation and Rules (POR).

Scout District skupia kilka Scout Groups, jedną lub więcej Explorer Units (grupa metodyczna dla młodzieży między 14 a 18 rokiem życia) oraz jedną lub więcej District Scout Network (grupa metodyczna skupiająca dorosłych między 18. a 25 rokiem życia) (4.1.1.3).

Okręgiem kieruje Komisarz Okręgu (District Commissioner), którego wspierają zastępcy, liderzy danego okręgu, doradcy i administratorzy. Wolontariusze ci zapewniają wsparcie Grupom Skautowym i ich sekcjom.

Okręgi posiadają również District Scout Councils oraz District Trustee Board, które mają zadania i kompetencje porównywalne do organów z Group Scout.

Scout County zazwyczaj skupia kilka Scout Districts, jednak niektóre Counties nie są złożone z Districts; wtedy przejmują ich obowiązki wynikające ze statutu (4.1.1.4).

Zarządzanie tą jednostką odbywa się w sposób analogiczny do jednostek niższego rzędu. Hrabstwa mogą jednak dodatkowo zatrudniać personel. W gestii Hrabstw pozostaje ponadto zarządzanie bazami obozowymi.

Należy dodatkowo wskazać, że zadania postawione przed wolontariuszami prowadzącymi wszystkie określone grupy wiekowe (sections) są bardzo szczegółowo określone – art. 4.8.1.1. statutu zawiera odnośniki do strony internetowej organizacji, które zawierają precyzyjnie określone opisy funkcji. Poza głównymi zadaniami w ramach prowadzenia danej grupy są tam bowiem określone wymagania do objęcia funkcji, zasady współdziałania z innymi grupami, określenie organu, przed którym się odpowiada. Opisy te dotyczą liderów danych grup, ich asystentów oraz wychowawców na koloniach/obozach.

Wspólnym mianownikiem zadań postawionym liderom jest zapewnianie swoim podopiecznym bezpiecznego, ekscytującego i stymulującego zbalansowanego programu, uwzględniającego potrzeby, zainteresowania i zdolności młodych ludzi.

Porównując strukturę brytyjską do polskiej, pierwszą widoczną różnicą jest większa liczba szczebli w strukturze angielskiej, co jednak jest ściśle powiązane z podziałem administracyjnym kraju. Podkreślenia wymaga również fakt, że sam statut brytyjskiego skautingu jest dużo bardziej szczegółowy od polskiego odpowiednika i zawiera w sobie informacje oraz wymagania, które na gruncie ZHP są rozłożone w wielu dokumentach.

Za bardzo interesujący, gdyż zupełnie nieznaną polskiej strukturze należy uznać organ Group Scout Council (Rada Grupy Skautowej), przed którym odpowiadają osoby zarządzające Grupą (którą można porównać strukturalnie do polskich szczepli) – jest to organ składający się nie tylko z wszystkich pełnoletnich członków Grupy, ale też z rodziców/prawnych opiekunów niepełnoletnich członków Grupy. Organ ten jest zatem ciekawym sposobem nie tylko włączenia, ale też realnego, świadomego zaangażowania rodziców/prawnych opiekunów w procesy decyzyjne zarządzania Grupą i z całą pewnością wynosi współpracę rodzice – wychowawcy skautowi na zupełnie inny poziom, niż ten, do którego jesteśmy przyzwyczajeni w naszej organizacji.

Jeśli chodzi o podobieństwa, to brytyjska struktura przewiduje samodzielne zarządzanie i nadzór nad posiadaniem majątkiem przez szczeble niższego rzędu (choć zarządzanie bazami odbywa się dopiero na poziomie Hrabstw). Głównym celem działania jednostek wyższego rzędu jest wspieranie działań wychowawczych prowadzonych przez Grupy i sekcje (szczepli i drużyny).

AGESCI (Associazione Guide e Scouts Cattolici Italiani)

AGESCI (Associazione Guide e Scouts Cattolici Italiani) – największa włoska organizacja skautowa, członek WOSM i WAGGGS poprzez FIS – federację włoskich organizacji skautowych. AGESCI jest stowarzyszeniem katolickim.

Stowarzyszenie dzieli się na cztery szczeble – poziomy:

- a. livello di Gruppo („Grupa” – możemy porównać ten szczebel do polskich szczepli);
- b. livello di Zona („Strefa” – odpowiednik hufca);
- c. livello regionale („Region”);
- d. livello nazionale („szczebel – poziom krajowy”)

Organami statutowymi na szczeblu „Grupy” są: Zgromadzenie (l'Assemblea) oraz liderzy społeczności (la Comunità capi), natomiast organami statutowymi na szczeblu Strefy oraz Regionu są Zgromadzenie, Rada (il Consiglio) oraz Komisja (il Comitato).

Organami przewidzianymi przez włoski statut na szczeblu krajowym są:

- a. il Consiglio generale („Rada Generalna”);

- b. il Consiglio nazionale („Rada Narodowa”);
- c. il Comitato nazionale („Komitet Krajowy”);
- d. la Commissione economica nazionale („Krajowa Komisja Gospodarcza”);
- e. il Collegio nazionale di controllo („Krajowa Izba Kontroli”);
- f. il Collegio giudicante nazionale. („krajowy panel sędziowski”) (art. 14 ust. 1-4)

Zadania Zgromadzeń są określone statutowo, w sposób ogólny (art. 22), a następnie także szczegółowy w stosunku do poszczególnych szczebli.

W szczególności Zgromadzenie (oraz dla poziomu krajowego, Rada Generalna) wybiera przywódców na stanowiska przewidziane przez Statut, zatwierdza budżety, powołuje i odwołuje, w razie potrzeby, członków powołanych do pełnienia funkcji Organu ds. kontroli, powołuje i odwołuje osobę odpowiedzialną za kontrolę prawną ksiąg rachunkowych.

Zgodnie ze statutem, podstawowym celem organów szczebli terytorialnych powyżej poziomu „Grupy” jest wspieranie tzw. liderów społeczności w służbie edukacyjnej i umożliwianie członkom realizowanie celów określonych w tzw. strategii krajowej („le Strategie nazionali d’intervento”) (art. 14 ust. 10).

Podstawową jednostką we włoskiej strukturze jest „Grupa”, której zadaniem jest realizowanie w ramach jednostki metody skautowej. Grupą kierują „liderzy społeczności”, tj. wychowawca skautowy oraz asystent kościelny (assistenti ecclesiastici), których zadaniem jest zagwarantowanie realizacji przedstawionych wyżej zadań. Zapisy statutu odnoszące się do Grupy wskazują, że może ona być tworzona przez jedną lub kilka jednostek („Oddziałów”) w ramach każdej z trzech metodyk:

- a. Lupetti e Coccinelle (L/C);
- b. Esploratori e Guide (E/G);
- c. Rover e Scolte (R/S) (art. 26 i 27 w zw. z art. 8).

W kolejnych artykułach Statutu zostały określone zadania i kompetencje zarówno Zgromadzenia Grupy, jak i liderów społeczności. Do zadań liderów należy przede wszystkim rozwijanie Grupy i zarządzanie nią, praca wychowawcza z podopiecznymi, ciągłe dokształcanie się i opieka nad wychowawcami będącymi „na stażu” (tj. w trakcie przygotowywania się do objęcia funkcji), a ponadto włączenie i obecność Grupy w środowisku lokalnym (art. 29).

Kolejnym poziomem włoskiej struktury jest Strefa, która jest złożona z członków należących do Grup działających na danym obszarze, jak również bezpośrednio przez członków zarejestrowanych na poziomie Strefy.

Do celów Strefy należy koordynowanie istniejących Grup i dążenie do tworzenia nowych, nadzór nad odbywaniem szkoleń przez liderów, w tym także nadzór nad ich ciągłym dokształcaniem, a ponadto przyczynianie się do kształtowania polityki całego Stowarzyszenia i strategii krajowej oraz zapewnianie ich realizacji na swoim terenie (art. 31).

Region jako jednostka złożona ze Stref należących do określonego terytorium regionu administracyjnego ma za zadanie m.in. stworzyć kanał komunikacji między Strefami wchodzącymi w jego skład, wspierać w realizowaniu statutu, pomagać Strefom w zapewnieniu realizacji potrzeb liderów, przyczyniać się do kształtowania polityki Stowarzyszenia, dzielić się dobrymi praktykami Regionu. Do zadań Regionów należy także organizowanie szkoleń dla liderów (art. 36).

Najbardziej istotną różnicą w strukturze AGESCI jest włączenie do każdego ze szczebli tzw. „asystentów kościelnych”, którzy stanowią bardzo istotny element tej organizacji zarówno na poziomie wychowawczym, jak i organizacyjnym.

Kwestią, na którą włoski statut kładzie bardzo mocny nacisk jest kwestia szkoleń wychowawców skautowych oraz asystentów kościelnych – nadzór nad tym, żeby wskazane osoby nie tylko odbyły przeszkolenie, ale też, aby się cały czas kształcały oraz organizowanie koniecznych szkoleń jest mocno podkreślanym wymaganiem na każdym z poziomów struktury.

SGDF (Scouts et Guides de France)

SGDF (Scouts et Guides de France) – największa francuska organizacja skautowa, członek WOSM i WAGGGS poprzez Scoutisme Français – federację francuskich organizacji skautowych. SGDF jest stowarzyszeniem katolickim.

Najmniejszą jednostką organizacyjną określoną we francuskim statucie jest l'unité (co oznacza dosłownie „jednostkę”). Zrzesza ona skautów w ramach tej samej grupy wiekowej; jako optymalną wielkość jednostki statut wskazuje maksymalnie 30 osób (art. 35).

Przedmiotową jednostką kieruje tzw. zespół zarządzający (l'équipe de maîtrise), którego sztandarowym zadaniem jest realizowanie programu dla dzieci i młodzieży poprzez organizację śródrocznych zbiórek oraz obozu letniego oraz wyszkolenie się, aby jak najlepiej pełnić swoją funkcję, a ponadto wspieranie podopiecznych w rozwoju, współpracowanie z rodzicami oraz zarządzanie majątkiem jednostki.

Jednostki skupiają się w ramach Grup (Le Groupe), które są zarządzane przez Zespół (L'équipe de groupe). Zespołem może zarządzać jedna osoba, para lub dwie pary. Zadaniem Grupy jest m.in. wspieranie liderów jednostek w prowadzeniu jednostek, stymulowanie ich w dalszym ciągłym rozwoju, zapewnienie działania zgodnie z przepisami prawa oraz przepisami wewnętrznymi organizacji, zapewnienie prawidłowego zarządzania administracyjnego i finansowego grupy (art. 38, 39).

Kolejnym organem Grupy jest Rada (Le conseil de groupe), która spotyka się co najmniej raz na kwartał. Rada składa się z Zespołu oraz przedstawiciela członków grupy, dwóch przedstawicieli skautów i przewodniczek powyżej 16 roku życia oraz dwóch reprezentantów (przedstawicieli prawnych) skautów i przewodniczek poniżej 16 roku życia. Zadania Rady można określić jako bardziej administracyjno-techniczne, zajmuje się ona bowiem zatwierdzaniem sprawozdań z działalności, wybieraniem delegatów na zjazdy jednostek wyższego rzędu oraz wyznaczaniem liderów grup (wspólnie z tzw. zespołem terytorialnym).

Grupa jest najbardziej lokalnym szczeblem stowarzyszenia. Jej zakres działania jest tworzony na podstawie geograficznych lub socjologicznych kryteriów, tj.: dzielnica, parafia, placówka oświatowa, miasto, wieś itp.

Grupa jest określana w statucie jako podstawowy poziom stowarzyszenia.

Terytorium skupia wszystkie Grupy utworzone na danym obszarze geograficznym, w miarę możliwości jego granice ustalane są z uwzględnieniem francuskiego podziału administracyjnego.

Zarządzanie Terytorium odbywa się w sposób analogiczny do Grupy. Za kierowanie Terytorium również odpowiada Zespół, kierowany przez délégué territorial („delegata terytorialnego”).

Zadaniem tego szczebla jest m.in.: wdrażanie na swoim terenie uchwał podjętych na poziomie centralnym, wydawanie uprawnień do organizowania i prowadzenia obozów letnich, zatwierdzanie osób mających pełnić funkcje w jednostkach niższego szczebla.

Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, że francuską „Grupę” trudno jednoznacznie porównać do znanych polskiej strukturze szczebli, tj. szczepu lub hufca. Z jednej strony bowiem, skupia ona bezpośrednio jednostki harcerskie i jest tworzona na stosunkowo niewielkich obszarach działania, z drugiej jednak kompetencje powierzone Grupie przez francuski statut bardziej odpowiadają zadaniom powierzonym polskim hufcom.

Podobnie jak w strukturze włoskiej, w skład Rady Grupy wchodzi rodzice członków danej Grupy (choć nie wszyscy, a jedynie dwóch delegatów).

Niniejszy referat wstępny, przygotowany na potrzeby konferencji instruktorskiej „Struktura ZHP” jest jedynie pobieżnym przyjrzeniem się strukturom wybranych europejskich organizacji skautowych. Jednak nawet takie ogólne spojrzenie na struktury, które kształtowały się w zupełnie innych warunkach niż polskie, lecz jednocześnie bazowały na tych samych ideach wychowawczych może stanowić ciekawy punkt wyjścia w dyskusji nad kształtem struktury zastosowanej w Związku Harcerstwa Polskiego oraz kierunku jego ewentualnych zmian.

Opracowane statuty można znaleźć pod następującymi linkami:

- statut czeski: <https://krizovatka.skaut.cz/spisovna/stanovy-junaka-ceskeho-skauta/2022-06/predpis-standovy>
- statut angielski: <https://www.scouts.org.uk/por/>
- statut włoski: <https://www.agesci.it/download/> (po wejściu w link należy rozwinąć pierwszy folder „Statuto, Regolamenti e Patto associativo”, a następnie włączyć pierwszy odnośnik, tj. „Statuto AGESCI 2023”)
- statut francuski: <https://chefscadres.sgdf.fr/ressources/#/explore/file/1384/>